

Ord. Prof. Malik SAYAR
1892 - 1965

Türkiye'de jeoloji ilminin yerleşmesine, gelişmesine ve genç neslin yetişmesine okul kitapları ve yayınlariyle 45 yıl hizmet etmiş olan Ord. Prof. Malik Sayar, 11 Mart 1965 Perşembe günü gecesi 19:00-20:00 civarında hayata gözlerini yummuştur. Bu yazıda hayatı kısaca özetlenecek, Türk maarifine ve üniversitelerimize verdiği emekler belirtilecek ve bazı hususiyetleri açıklanacaktır.

Ord. Prof. Malik Sayar, 1892 yılında İstanbul'da, Çamlıca'da doğmuştur, Babası meşhur Matematikçi Salih Zeki Beydir. Galatasaraydan mezun olduktan sonra, Maarif Vekâleti tarafından açılan imtihanı kazanarak, Fransa'ya gönderilmiş ve Lyon Üniversitesinde jeoloji tahsil etmiştir. 1913 yılı sonunda yurda dönmüş, 1914-1918 tarihleri arasında Sina cephesinde yedek subay olarak vazife görmüştür. Terhis olduktan sonra, 9 Aralık 1918 de İstanbul Darülfünunu «İlm-i-arz ve Maadin» dersi asistanlığına tâyin edilmiştir. 1919 Temmuzunda Müderris Muavini (Doçent), 1924 te de Jeoloji Petrografi ve Paleontoloji Muallimliğine terfi etmiştir. 1933 yılına kadar 15 yıl bu üniversitede çalışmış, memleketin taş ve fosillerini inceliyerek, orijinal çalışmalar, kıymetli koleksiyonlar yapmış ve binlerce öğrenci yetiştirmiştir.

A. Malik Sayar 19 Ocak 1919 ilâ 24 Aralık 1922 tarihleri arasında Halkalı Ziraat Mektebi Âlisinde «İlm-i-arz» ve «Madeniyat» muallimliği yapmış, zirai jeoloji dersini okutmuştur. 1924 Ekiminde pek az bir süre Yüksek Mühendis Mektebi Müdür Muavinliğinde bulunmuş, 1930 ilâ 1935 yılları arasında Fen Tatbikatı Okulunda ve 1933-1944 yılları arasında da İstanbul Kız Lisesinde ve Pertevniyal Lisesinde 11 yıl Tabii İlimler hocalığı yapmıştır.

Malik Sayar İstanbul Darülfünununda hoca iken, 16 Nisan 1921 de Damat Kenan Beyin 'Türkiye'den ve Mühendis Mektebi Âlisinden ayrılması ile yerine üniversitemizin temeli olan bu mektebe «İlm-i-arz» dersi muallim muavini unvaniyle tâyin edilmiş ve 1924 te de muallimliğe terfi ettirilmiştir.

1944 yılında Yüksek Mühendis Mektebinin Teknik Üniversite haline gelmesiyle A. Malik Sayar, İnşaat Fakültesinde Jeoloji Profesörü olarak bütün çalışmasını üniversitemize, hasretmiş, bir genç gibi zevk ve titizlikle uğraşarak jeolojinin gelişmesine, yeni lâboratuvar ve kürsülerin oluşmasına, Maden Fakültesinin kurulmasına büyük bir emek vererek çalışmış, 1953-1955 yılları arasında Maden Fakültesi Dekanlığını yapmış ve 1954 yılında Ordinaryüslüğe yükseltilmiştir. Emekliye ayrıldığı 1963 yılı sonuna kadar 42 yıl, bu müessesede İlm-i-arz ve Madeniyat, Jeoloji, Jeoloji-Mineraloji, Petrografi, Paleontoloji ve Tatbiki Jeoloji derslerini okutmuş, kürsülerini yönetmiştir. Bütün hayatı boyunca muhtelif öğretim müesseselerinde 45 yıl, genç neslin yetişmesine büyük bir titizlik ve emek vererek çalışmış, Türk maarifine ders ve yayınları ile hizmet etmiştir.

Ord. Prof. Malik Sayar ders kitapları ve yayınları ile Türk maarif hayatına büyük hizmetleri dokunanlardan biridir. Bizler, bizden evvelki ve sonraki nesiller, liselerde A. Malik Sayar'ın yazmış olduğu «Arziyat» ve «Jeoloji» adlı kitabı okumuştur. 1924-1950 yılları arasında 26 yıl Türkiye'de bütün liselerde okunan tek jeoloji ders kitabı Malik Beyin yazmış olduğu veya diğer meslektaşları ile (A. Tevfik Gökmen veya Malik Ongan'la beraber) hazırlamış bulunduğu kitaplardır.

Darülfünun ve üniversite öğrencileri için yazmış olduğu ders kitapları: «Madeniyat ve Arziyat», «Mineraloji ve Jeoloji», «Bayındırlık işlerinde Jeolojinin Yardımı», «Paleontoloji», «Türkiye Mermerleri» mütaaddit defalar basılmış olup, bugün dahi birçok öğrencilerin ve mühendislerin faydalandıkları eserler arasında yer almaktadır.

Ord. Prof. Malik Sayar'ın yazmış olduğu ders kitaplarından başka, yirmiye yakın orijinal çalışma, araştırma ve inceleme yayınlamıştır. Bunlardan bilhassa omurgalı hayvan fosilleri üzerindeki neşriyatı Avrupa literatürüne girmiş ve

Türkiye'de bu tip çalışmaların öncülüğünü yapmıştır. Malik Sayar tabii ilimlerden başka boş zamanlarında eski paralarla (bilhassa Frikya ve Hele-

nistik çağı Yunan paraları) uğraşmaktan zevk alır ve koleksiyonlar yapardı. Bu konularda tarih mecmualarına makaleler yazmıştır.

Burada, Ord. Prof. Malik. Sayar'ın birkaç kelime ile bazı hususiyetlerinden de bahsetmek isterim. Malik Bey temiz kalpli, titiz tabiatlı, hoş sohbet, zevki selim sahibi, çabuk kızan fakat kin tutmıyan, her şeyi yüze söyleyen, arkadan lâf etmeyi sevmiyen, olduğu gibi görünen bir insandı. Kimseye fenalık yapmazdı, belki de fenalık yapmak elinden gelmezdi; insanların iyiliğini isteyen ve gençlerin yetişmesini gönülden arzu eden bir insandı. Eski eserlere, zaman zaman taş, tabağa, zaman zaman pula, paraya merak saran ve güzel koleksiyonlar yapan ve bunları göstermekten, kıymetlendirmekten zevk alan bir insandı.

Ord. Prof. Malik Sayar'ın Yayınları

- 1 — (1920): İlmî Arzı zirai. Matbaai âmire taş basması. (Halkalı Ziraat Mektebi Âlisi 1. sınıfında okutulan dersin notları) 80 sayfa, 40 şekil.
- 2 — (1920): Anadolu ilmî Arz haritası, 1:1 500 000 ölçekli renkli, (Damat Kenan Beyle beraber).
- 3 — (1921): Boğaziçi'nin jeolojik teşekkülâtı. Aylık Yeni Ziraat Gazetesi, no. 2, 1 Haziran 1921, İstanbul.
- 4 — (1924): İstanbul Boğazı'ndaki volkanik sahireler. Aylık Yeni Ziraat Gazetesi, no. 22, 1 Şubat 1924, İstanbul.
- 5 — (1924): İstanbul Boğazı'ndaki trakit ve andezitler. Aylık Yeni Ziraat Gazetesi, no. 23, 1 Mart 1924, İstanbul.
- 6 — (1924, 1927): Arziyat, T.C. Maarif Vekâleti Neşriyatı, İstanbul Matbaai Âmire, (orta okulların üçüncü sınıfında okutulan ders kitabı) 156 sayfa, 113 şekil.
- 7 — (1924): Geyve civarında Yılanda heyelanı. Maarif Vekâleti Neşriyatı, no. 52, İstanbul. (İbrahim Hakkı Akyol, Ahmet Müştak ile beraber).
- 8 — (1926: Madeniyat ve Arziyat. T.C. Mühendis Mektebi Kütüphanesi İstanbul Millî Matbaa, büyük 464 sayfa, 669 şekil (Darülfünun ve Mühendis Mektebinde okutulan ders kitabı).
- 9 — (1930): Sürmene ve Of mıntakasının jeolojik teşekkülâtı ve petrografik bünyesi. İst. Darül. Fen Fak. Jeol. Enst. Neşriyatı, no. 4, sayfa: 1039-1050,

- 4 şekil (Doğu Karadeniz'de, Araklı-Rize arasında 1929 Temmuzunda husule gelen genç taşkın ve heyelanı esnasında toplanan kültelerin etüdü.)
- 10 — (1932): Mineraloji ve Jeoloji, İstanbul Darülfünunu Fen Fakültesi neşriyatı. Devlet Matbaası, İstanbul. 670 sayfa, 735 şekil.
- 11 — (1933): Une faune de Vertébrés miocènes près d'İstanbul. C. R. Soc. Géol. France. (H. N. Pamir ile beraber).
- 12 — (1933): Küçükçekmece Fosil Fıkralı Hayvanlar Mecmuası (Hamit Nafiz Pamir'le beraber) (Vertébrés fossiles de Küçükçekmece). İst. Darül. Jeol. Enst. Neşriyatı, no. 8, İstanbul, 120 sayfa, 1 harita, 16 plânş. (Küçükçekmece'de bulunan Omurgalıların paleontolojik etüdü.)
- 13 — (1934): Jeoloji (A. Tevfik ile beraber), İstanbul Devlet Matbaası, Liselerin II sınıfında okutulan ders kitabı, 350 sayfa 335 şekil, 1 tane Türkiye'nin renkli jeolojik haritası.
- 14 — (1939): Jeoloji (Malik Ongan ile beraber). İstanbul Millî Eğitim Basımevi, 1950 yılına kadar liselerde okutulan ders kitabıdır.
- 15 — (1943): Türkiye inşaat Taşları. İ. T. Ü. Dergisi, İstanbul yıl: I, 7 sayfa,
- 16 — (1944): Milâttan önce 350-280 yıllarında Anadolu, Trakya ve Makedonya'da basılan bazı altın paralar. Tarihten Sesler Aylık Tarih Mecmuası, cilt 2, sayı 13-14, sahife 3-12, istanbul.
- 17 — (1945): Ankara Teknik Üniversitesi alanıyla civarı yereylerinde yapılan jeolojik araştırmalar. İ.T.Ü. Dergisi, İstanbul, sayı 3, sayfa 92-94.
- 18 — (1949): Mineraloji ve Jeoloji (2. baskı, 3. baskı, 1960), İ.T.Ü. Kütüphanesi 188, İst. Teknik Üniversitesi Matbaası, 720 sayfa, 748 şekil, 1:100 000 ölçekli İstanbul ve civarının jeolojik haritası ilâve edilmiştir.
- 19 — (1951): Bayındırlık İşlerinde Jeolojinin Yardımı ve Türkiye İnşaat Taşları Hakkında Notlar. İ.T.Ü. Kütüphanesi 266, Teknik Üniversitesi Matbaası, İstanbul, 152 sayfa, 63 şekil
- (Teknik Üniversite İnşaat Fakültesi Ders kitabı) (2. baskı, 1955).
- 20 — (1952): Afyonkarahisar diyatomit kitleleri İ.T.Ü. Dergisi, cilt 9, yıl 9, sayı 1,4 sayfa.
- 21 — (1953): İstanbul civarında Üst Miosen Omurgalılarına ait yeni müşahedeler» İ.T.Ü. Dergisi, İstanbul, cilt 9, yıl 9, sayı 3, sayfa 9-12, 4 şekil.

- 22 — (1955): Menfi kristal şeklindeki sivili enklüzyonlar hakkında İ.T.Ü: Dergisi, İstanbul, cilt 11, no. 3-4, sayfa 65-66, 6 şekil.
- 23 — (1955): Türkiye Mermerleri ve İnşaat Taşları. İ.T.Ü. Maden Fakültesi Yayını (K. Erguvanlı ile beraber) (2. baskı 1962) Kâğıt ve Basım İşleri, İstanbul. 156 sayfa, 55 şekil, 9 tablo, renkli 18 plânş.
- 24 — (1958): Paleontoloji Dersleri. 1. Fasikül: Omurgasız Hayvanlar fosilleri. İ.T.Ü. Maden Fakültesi Yayını, Teknik Üniversite Matbaası, İstanbul, 174sayfa, 270 şekil.
- 25 — (1959): Présentation et étude d'un quartz à cavités de formes cristallographiques définies. Bull. Soc. Fr. Miner. Crist., LXXXII, 231-3, 4 fig.
- 26 — (1962): İstanbul'un surlar içindeki kısmının jeolojisi, İ.T.Ü. Maden Fakültesi Yayını, 1962 (C. Sayar ile beraber).
-